

16.9.2018

STRATEGINEN KÄRSIVÄLLISYYS JA SYMBOLINEN
VÄKIVALTA – YHDYSVALTOJEN POHJOIS-KOREAN
DISKURSSI OBAMAN PRESIDENTTIIKAUDELLA

KANDIDAATIN TUTKIELMA, SADE MÄNTYLÄ

TARKASTAJA: SALLA HUIKURI
HELSINGIN YLIOPISTO
Valtio-oppi, maailmanpolitiikan tutkimuksen linja
Arvosana: 4

TIIVISTELMÄ

Vallan ja väkivallan tutkimusta ja niiden merkitystä valtioiden toiminnassa voidaan pitää yhtenä maailmanpolitiikan ydinalueista. Tässä tutkielmassa lähtökohdaksi on valittu symbolinen valta, ja symbolisen vallan ja väkivallan suhdetta tarkastellaan Poststrukturalistisen maailmanpolitiikan teorian ja Pierre Bourdieun symbolisen vallan teorian lähtökohdista. Keskeisenä tutkimuskohteena on Obaman hallituksen (2009-2017) politiikka suhteessa Pohjois-Koreaan, eli ns. strateginen kärsivällisyys. Obaman kautensa aikana antamia julkilausumia kriittisen diskurssianalyysin keinoin tarkastelemalla ja Bourdieun teoriaa niihin soveltamalla pyritään selvittämään, minkälaisen diskurssin Yhdysvallat Pohjois-Koreasta luo, ja millaisia maailmanpoliittisia seurauksia tällä on. Hypoteesina on, että Yhdysvaltojen Pohjois-Korean diskurssissa korostuu yksipuolinen rogue states-ajattelu, ja että tämä diskurssi rajaa konfliktin ratkaisuedellytyksiä merkittävästi. Analyysi osoittaa, että rogue states-ajattelu oli merkittävä, muttei ehdoton osa diskurssia ja strategisen kärsivällisyyden politiikkaa. Strategisen kärsivällisyyden politiikalle ja sen taustalla olevalle diskurssille pohditaan lisäksi vaihtoehtoja. Tutkielma painottaa diskurssien merkitystä yhtenä keskeisenä tekijänä konfliktien ratkaisussa, ja lopputuloksena esitetään tämän näkemyksen pohjalta ajatuksia Yhdysvaltojen ja Pohjois-Korean suhteen tulevaisuudesta.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	3
2. AIEMPI TUTKIMUS.....	6
3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
3.1. Poststrukturalismi.....	8
3.1.1 Michel Foucault, diskurssit ja valta	8
3.1.2 Poststrukturalismi maailmanpolitiikan teoriana.....	10
3.2. Kieli, symbolit ja väkivalta	11
4. MENETELMÄ.....	14
5. AINEISTO	17
6. ANALYYSI	18
6.1 Julkilausuma vuodelta 2009.....	18
6.2 Julkilausuma vuodelta 2016	19
6.3 Diskurssin vaikutus konfliktin ratkaisuedellytyksiin.....	22
7. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	27
LÄHTEET	29
LIITE 1	35
Statement by the President: North Korea launch.....	35
LIITE 2	36
Statement by the President on North Korea's Nuclear Test.....	36

1. JOHDANTO

Pohjois-Korean ja Yhdysvaltojen suhde on ollut ongelmallinen 1950-luvulla käydyistä Korean sodasta asti. Valtioiden välillä ei koskaan ole ollut virallisia diplomaattisuhteita, muun muassa Yhdysvaltojen asettamien tiukkojen käytösehtojen vuoksi (Wiseman, 2015, 15). Pohjois-Korean 2000-luvun ydinkokeet ja kiihtyvä ydinohjelman kehittäminen ovat kiristäneet suhteet aika ajoin äärimmilleen. Vuonna 2017 suhde jännittyi jälleen, ja kiristynyt tilanne on siitä saakka hallinnut näkyvästi uutisia, maailmanpoliittista keskustelua ja presidentti Donald Trumpin viestintää.

Valtioiden suhteiden historia on ollut värikäs, erityisesti 1990-luvun jälkeen. Bill Clinton (presidenttinä 1993-2001) aloitti kautensa vaikeassa tilanteessa, kun Pohjois-Korea uhkasi vetäytyä Yhdistyneiden Kansakuntien ydinaseet kieltävästä ydinsulkusopimuksesta. Clintonin onnistui kuitenkin löytää tilanteeseen diplomaattinen ratkaisu Agreed Framework-sopimuksen muodossa, jossa Pohjois-Korealle luvattiin talous- ja energia-apua, muun muassa kaksi kevytvesireaktoria energiantuotantoon, vastineeksi maan ydinohjelman keskeyttämisestä ja kansainvälisen atomienergia järjestön (IAEA) valvonnan alle asettumisesta. George W. Bush (presidenttinä 2001-2009) sen sijaan käänsi Clintonin myötämielisen politiikan suunnan nimeämällä Pohjois-Korean osaksi ”pahuuden akselia” yhdessä Iranin ja Irakin kanssa vuonna 2002. Myöhemmin samana vuonna Pohjois-Korea paljasti aloittaneensa ydinaseen kehittämisen uudestaan ja vetäytyi Clintonin aikaansaamasta sopimuksesta. Sopimus oli ollut vaikeuksissa jo pitkään, sillä Yhdysvallat ei ollut toimittanut lupaamaansa apua aikataulussa. Loppuosaa Bushin kaudesta hallitsivat ns. ”six-party talks”, joissa Kiina, Pohjois-Korea, Japani, Venäjä, Etelä-Korea ja Yhdysvallat yrittivät löytää ratkaisua tilanteeseen, siinä kuitenkaan onnistumatta. (The San Diego Union-Tribune 10.8.2017; The Huffington Post; Bleiker, 2014, 574; Howard, 2004, 818-819; Bleiker, 2003, 727-728)

Barack Obaman (presidenttinä 2009-2017) kaudella Pohjois-Korean ydinkokeet jatkuivat ja jopa kiihtyivät. Obama määrittä Pohjois-Korealle tietyt ydinaseettomuutta edistävät ehdot, joiden täyttämistä neuvottelujen aloittaminen riippui. Pohjois-Korea ei kuitenkaan tarttunut ehtoihin, vaan ilmoitti ydinaseen olevan välttämätön sen puolustukselle. Niinpä Obaman hallitus jatkoi sanktioihin ja pakotteisiin luottavaa politiikkaansa. (The San Diego Union-Tribune 10.8.2017) Obaman hallituksen politiikkaa pidetään kuitenkin laajalti epäonnistuneena (Wit, 2016, 7).

Vaikka valtioiden suhteiden viimeisin kiristyminen ajoittuu presidentti Trumpin kauteen, katse tässä tutkielmassa kiinnittyy hänen edeltäjänsä presidentti Barack Obamaan. Obama tunnetaan hyvänä, vakuuttavana puhujana, joten hänen kielenkäyttönsä tarkastelua voi pitää kieleen perustuvan vallan analyysissä mielekkäänä. Obamaa tarkastelemalla voimme ymmärtää Trumpinkin kauden taustalla vaikuttavaa politiikkaa ja hänen hallituksensa lähtöasetelmaa. Samanlainen suhde vaikuttaa tietysti myös Obaman ja hänen edeltäjiensä Bill Clintonin ja George W. Bushin kohdalla, mutta rajauksellisista syistä tutkimuksen kohteeksi on otettu vain Obama. Obamaa voidaan myös pitää ulosanniltaan hyvin erilaisena kuin edeltäjänsä ja seuraajansa, joten on kiinnostava nähdä, näkyykö tämä myös politiikan erilaisuutena.

Obaman kauden Pohjois-Korean politiikkaa ei kuitenkaan voi tarkastella ottamatta huomioon hänen edeltäjänsä George W. Bushin kauden Pohjois-Korean politiikkaa ja siihen liittyvää axis of evil-retoriikkaa. Kellnerin mukaan Bushin hallitus ja Yhdysvaltojen media yhdessä loivat pelon ilmapiiirin, jonka verukkeella oikeutettiin Afganistanin ja Irakin sodat ja ennaltaehkäisevät iskut ”pahuutta” ja ydinaseita vastaan (Kellner, 2001, 622, 632). Bushin doktriinissa evil-sanaa käytettiin järjestelmällisesti rakentamaan vastakohta ja vihollinen Yhdysvaltojen hyvyydelle: kaksinapaisessa diskurssissa ”evil other” ja ”good us” asetetaan vastakkain, sota oikeutetaan rauhalla ja hyökkäys vapauttamisella. Kellnerin mukaan Bushin viestinnässä keskeisenä strategiana oli nimenomaan toisto ja luotto siihen, että toiston avulla näkemykset saavuttavat faktatiedon aseman. (Kellner, 2007, 626, 636, 639). Media siis epäonnistui roolissaan vallan vahtikoirana ja moninaisten näkemysten esittämisen sijaan ainoastaan toisinsi Bushin hallituksen viestin (Kellner, 2007, 628, 630).

Presidentti Obama toteutti kautensa aikana strategiseksi kärsivällisyydeksi (strategic patience) nimitettyä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (National Security Strategy 2015; Kim, 2016). Kantavana ajatuksena strategisessa kärsivällisyydessä on passiivisuus: Pohjois-Korean kanssa ei neuvotella, ennen kuin se on osoittanut yhteistyöhalukkuutensa vähentämällä asevarusteluaan ja parantamalla suhteitaan Etelä-Koreaan. Kunnes näin tapahtuu, sanktiot valtiota kohtaan tiukkenevat. Myös Kiinan rooli on keskeinen: politiikka edellyttää, että Kiina ottaa Yhdysvaltojen kanssa yhtenäisen kovan linjan suhteessa Pohjois-Koreaan. Kovilla sanktiolla yritetään kasvattaa Pohjois-Korean painetta luopua aseistaan ja ottaa ensimmäinen askel kohti neuvotteluja. (Wit, 2016; Fair Observer 2.7.2014; Politico 8.8.2017). Myös Trump on pitkälti jatkanut strategisen kärsivällisyyden osoittamalla polulla, vaikka julkisuudessa tuomitseekin Obaman linjan (The Washington Post 29.4.2017, Time 27.10.2017).

Yhdysvaltojen presidentti on maailmanpoliittisesti keskeinen vaikuttaja, jolla on asemansa vuoksi erityistä globaalia vaikutus- ja puhevaltaa, ja tämä valta-asema ilmenee hyvin suhteessa Pohjois-Koreaan. Yhdysvaltojen Pohjois-Koreasta maalaama kuva, jossa maan johto nähdään epärationaalisen ja pahana, on arkiajattelussa ja mediassa vaikutusvaltainen. (Smith, 2000; 2007, 610) Länsimainen media toisintaa yhdysvaltalaislähtöistä Pohjois-Korean diskurssia, sen sijaan, että vallitsevat näkemykset kyseenalaistettaisiin (38 North 5.10.2016, Kim 2014). Muun muassa arvostettu Korean tutkija Bruce Cumings on todennut Pohjois-Korean olevan todellisuudessa hyvinkin rationaalinen, ja median kuvausten jäävän usein hyvin pintapuolisiksi, stereotyyppisiksi ja politiikkaa kyseenalaistamattomiksi (Canadian Dimension 7.2.2018; Cumings, 1999, 122). Tutkijoiden joukosta sen sijaan löytyy yhdysvaltalaislähtöisen Pohjois-Korean diskurssin kyseenalaistajia. Joidenkin tutkijoiden mukaan Yhdysvallat ei aina ole ymmärtänyt niitä signaaleja, joilla Pohjois-Korea on osoittanut yhteistyöhalukkuutensa (Deutsche Welle 24.8.2017). Pohjois-Korean hulluksi leimaamisen sijaan tutkijat korostavat sen logiikan ymmärtämistä, ja hulluuteen vetoamisen vaarallisuutta politiikan perustana (Helsingin Sanomat 28.9.2017).

Tutkimuksen motivaationa on tuoda esiin Yhdysvaltojen presidentin kielenkäytön synnyttämät merkitykset, ja pohtia näiden merkitysten seurauksia ja vaikutuksia Yhdysvaltojen ja Pohjois-Korean välisen jäätyneen konfliktin ratkaisuedellytyksiin. Tutkimuskysymyksenä on siis se, millaisen diskurssin presidentti Obaman kielenkäyttö synnyttää Pohjois-Koreasta. Toisena tutkimuskysymyksenä on se, miten tämä diskurssi vaikuttaa konfliktin ratkaisuedellytyksiin. Teoreettisen viitekehyksen tutkimukselle tarjoavat Pierre Bourdieun symbolisen väkivallan teoria ja poststrukturalismi, josta erityisesti Michel Foucault'n ajatukset antavat diskurssianalyysille hedelmällisen lähtökohdan. Tutkimusmenetelmänä käytetään kriittistä diskurssianalyysia, jonka välineillä analysoidaan Yhdysvaltojen presidentti Barack Obaman antamia julkilausumia, joissa on käsitelty Pohjois-Korean ydinasetta ja sen uhkaa Yhdysvalloille. Analyysin perusteella pyritään muodostamaan käsitys Obaman kauden yhdysvaltalaisesta Pohjois-Korean diskurssista ja sen vaikutuksesta konfliktin ratkaisuedellytyksiin.

2. AIEMPI TUTKIMUS

Sekä Pohjois-Koreaa ja Yhdysvaltoja erikseen, että maiden välistä suhdetta on tutkittu paljon aiemminkin. Yhdysvaltojen presidenttien puheista on tehty kriittistä diskurssianalyysia (esim. Wang, 2010 ja Mohammadi & Javadi, 2017) ja Bourdieun symbolisen vallan teoriaa on sovellettu pääasiassa feministisessä väkivallan tutkimuksessa (esim. Bimbi, 2014, ja Thapar-Björkert, Samelius & Sanghera 2016). Foucault'n ajatuksia Trumpin politiikkaan on puolestaan soveltanut muun muassa Bruce M. Knauff (2018).

Bourdieun symbolisen väkivallan teoriaa on sovellettu myös maailmanpolitiikan tutkimuksessa. Nightingale & Ohja (2013) ovat tutkineet Nepalín metsäteollisuutta- ja politiikkaa poststrukturalistisen valtakäsityksen ohjaamina, nimenomaisesti Bourdieun ajatuksia tutkimuksessaan hyödyntäen. Arapov (2015) soveltaa symbolisen väkivallan teoriaa diplomatian ja sen käyttämien symbolien tutkimukseen globaalin sosiaalisen median aikakaudella. Arapovin mukaan symbolinen väkivalta ilmenee diplomatiassa siten, että toimijat pyrkivät vahingoittamaan vastapuolensa mainetta tietyillä toimilla, esimerkiksi kielellisellä väkivallalla (uhkaukset, alentava kuvaaminen) tai diplomaattisilla sanktioilla, ja sosiaalinen media on tähän oiva väline. Symbolisen väkivallan tuloksena toimijan olemuksesta luodaan tietynlainen kuva kansainvälisen yhteisön silmissä. Arapov toteaa, että vaikka väkivallan tutkimus on keskeinen osa maailmanpolitiikan tutkimusta, symbolinen väkivalta on jäänyt vähälle huomiolle, mikä vahvistaa myös tämän tutkimuksen oikeutusta (Arapov, 2015, 3).

Myös Didier Bigo (2011) on soveltanut Bourdieun ajatuksia maailmanpolitiikan tutkimukseen, ja kuten Arapov, myös hän toteaa, että Bourdieuta on vasta hiljattain alettu soveltaa maailmanpolitiikan tutkimuksessa. Bourdieu tarjoaa kuitenkin Bigon mukaan hedelmällisen lähtökohdan maailmanpolitiikan tutkimukseen argumentoimalla samanaikaisesti sekä empiristisen tutkimuksen että kriittisen teorian puolesta (Bigo, 2011, 231). Bigon loppukaneetiksi muodostuu, että suvereniteetti on maailmanpolitiikassa ongelma, sillä se johtaa tilanteisiin, joissa eri toimijat haluavat saada viimeisen sanan. Tällaisesta kilpailuasetelmasta ei kuitenkaan ole hyötyä maailmanpoliittisten, yhteistyötä vaativien ongelmien ratkaisussa.

Yhdysvaltalaislähtöistä Pohjois-Korean diskurssia puolestaan on tutkinut aiemmin Kyung Hye Kim. Kimin kriittisen diskurssianalyysin tulosten mukaan Yhdysvaltojen media välittää Pohjois-Koreasta tietynlaista kuvaa, jossa se liitetään sellaisiin valtioihin, joilla on tai on ollut Yhdysvaltojen kanssa konflikteja (Kim, 2014, 227). Pohjois-Korealla ja näillä valtioilla ei

kuitenkaan ole muita yhdistäviä tekijöitä. Kimin mukaan Pohjois-Korean ohella muun muassa Iran, Irak, Pakistan ja Libya liitetään Yhdysvaltojen mediassa samaan negatiivisesti kuvattuun kollektiiviin, joka yhdessä vastustaa Yhdysvaltoja – riippumatta siitä, ovatko valtiot oikeasti osallisia toistensa ja Yhdysvaltojen välisissä konflikteissa (Kim, 2014, 229). Kimin mukaan Yhdysvaltalainen media käyttää pääosin negatiivisia adjektiiveja kuvatessaan Pohjois-Koreaa. Pohjois-Korea määritellään ennalta-arvaamattomaksi, vaaralliseksi ja vastahankaiseksi uhaksi (Kim, 2014, 331, 335). Myös Bushin vuoden 2002 puheesta otettu lause ‘states like these and their terrorist allies constitute an axis of evil’ esiintyy Kimin tutkimassa aineistossa runsaslukuisena. Kim huomauttaa, että tietyn lauseen valitseminen pitkältä puheesta ja sen toistaminen mediassa osoittaa median roolin diskurssien uusintajana ja valtioiden identiteettien rakentaja – vaikka median pitäisi sinänsä olla neutraali tiedonvälittäjä. Medialla on keskeinen rooli viholliskuvien luomisessa juuri toiston kautta. (Kim, 2014, 233, 237) Median tekemisiin adjektiivivalintoihin liittyy suuri vastuu, sillä median kuvaukset otetaan usein annettuina (Kim, 2014, 239). Kimin johtopäätös on, että Yhdysvaltojen median tekemät valinnat suhteessa Pohjois-Korean kuvaamiseen eivät ole sattumanvaraisia, vaan huolellisen harkinnan tulosta, ja Yhdysvaltojen poliittinen eliitti hakee maan poliittiselle tavoitteille tukea myös median avulla (Kim, 2014, 239).

3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Seuraavaksi tarkastellaan tutkielman teoreettista viitekehystä. Tutkielma perustuu poststrukturalistisiin lähtöoletuksiin, joten aluksi tutustutaan sen keskeisiin käsitteisiin ja merkitykseen maailmanpolitiikassa. Tämä jälkeen tarkastellaan Bourdieun käsitystä kielestä ja symbolisesta vallasta, joka tarjoaa tutkielman analyysiosion varsinaisen teoreettisen lähtökohdan.

3.1. Poststrukturalismi

Poststrukturalistinen kansainvälisten suhteiden teoria tarkastelee maailmanpolitiikkaa kriittisesti laajemman poststrukturalistisen filosofiaperinteen käsitteiden, erityisesti diskurssin, dekonstruktion, genealogian ja intertekstuaalisuuden avulla. Poststrukturalistien mukaan tutkimuksen kohteena tulisi olla, kuinka valtiot ja muut toimijat konstruoivat maailmaa ja miten nämä konstruktiot saavat tietyn politiikan näyttämään luonnolliselta ja legitimitiltä. Kun jotain konstruoidaan jonkinlaiseksi, esimerkiksi yleisesti oikeaksi ja hyväksi, mukana on aina valtaa ja tietty valtapositio. (Hansen, 2017, 160)

Poststrukturalismissa kieli nähdään todellisuutta rakentavana tekijänä. Poststrukturalistien mukaan maailmanpolitiikkaa ei voi ymmärtää kausaalisuhteiden kautta, koska rakenteet muodostuvat ihmistoiminnan seurauksena, eivätkä ole olemassa itsenäisinä (Hansen, 2017, 161). Erityisen keskeisessä asemassa tässä rakentumisprosessissa on kieli, sillä tiedon jakaminen onnistuu vain kielen avulla. Kielen poliittinen merkitys on suuri, koska toimijoiden on oikeutettava politiikkansa kielen välityksellä. Kielelliset valinnat eivät siten ole koskaan neutraaleja, vaan ne tuottavat tietynlaisia merkityksiä. Myös valtion ulkopoliittika perustuu aina tietynlaisille representaatioille esimerkiksi omasta ja muiden identiteetistä. Täten myöskään identiteetit eivät ole pysyviä, vaan ne rakentuvat kielenkäytössä. (Hansen, 2017, 169).

3.1.1 Michel Foucault, diskurssit ja valta

Poststrukturalismin keskeisimpiä käsitteitä on Michel Foucault'n määrittelemä diskurssi. Diskurssilla Foucault tarkoittaa "samasta muotoutumisjärjestelmästä peräisin olevien lausumien historiallista kokonaisuutta" (Foucault, 2005, 143, 155). Hansen (2017, 162) puolestaan määrittelee diskurssin lingvistiseksi järjestelmäksi, joka järjestää ja määrittää väitteitä, ilmaisuja ja sanoja. Juuri diskurssit määrittävät, millaisia merkityksiä tietty tapahtuma maailmanpolitiikassa saa: kieli on epävakaa merkitysten järjestelmä, jossa sanat saavat merkityksensä vain suhteessa

toisiin sanoihin. Jacques Derridan dekonstruktion teorian mukaan kieli koostuu dikotomioista, joissa toinen puoli on hierarkkisesti toista korkeammalla. Dikotomiat, kuten kehittyneet vs. kehitysmaat, näyttävät objektiivisilta kuvauksilta, vaikka todellisuudessa ne koostuvat arvovakennelmista (Hansen, 2017, 163). Poststrukturalistisen tutkimuksen tehtävänä onkin problematisoida dikotomioita ja avata vaihtoehtoisia tapoja ymmärtää maailmanpolitiikkaa.

Foucault'lle diskurssit, joihin dikotomiatkin asettuvat, ilmentävät kunkin aikakauden kielessä ilmeneviä ymmärryksiä todellisuudesta.

”Ne (mentaliteetit, diskurssit) antavat tietyn aikakauden ilmiöille yhteisen merkityksen, symbolisia kytköksiä tai samankaltaisuuksien ja peilikuvien kimpun – tai sitten ne tekevät kollektiivisen tietoisuuden suvereenisuudesta ykseyden ja selittämisen periaatteen.”
(Foucault, 2005, 34)

Foucault'n (2005, 34) mukaan tällaiset valmiit kytkökset ja tavallisesti tutkimatta jätetyt ryhmytykset on kyseenalaistettava. Foucault'lle diskurssit eivät ole vain merkitysten kokonaisuuksia, vaan käytäntöjä, jotka muotoilevat niiden kohteita järjestelmällisesti. Diskurssit koostuvat merkeistä, mutta ne tekevät enemmän kuin vain käyttävät näitä merkkejä asioiden kuvaamiseksi. Juuri tämä enemmän on se, mikä pyritään tutkimuksessa saamaan näkyväksi. (Foucault, 2005, 68-69) Foucault herättelee lukijaansa pohtimaan erityisesti sitä, kenellä on tietyn diskurssin piirissä lupa puhua ja millaisesta asemasta puhe tulee (2005, 70-71).

Valta ja tieto ovat Foucault'n ajattelussa vahvasti yhteen kietoutuneita. Foucault ei käsitä valtaa omaisuudeksi, vaan strategiaksi, joka tuottaa tietoa. Foucault'lle (2005a, 42) ”valta ja tieto edellyttävät toinen toisiaan, eikä ole olemassa tietoa, joka ei muodostaisi valtasuhteita, tai valtasuhteita, jotka eivät muodostaisi niitä vastaavaa tietokenttää”. Valta ei ole hallittava etuoikeus tai alue, vaan jatkuvan taistelun suhdeverkko. Hallitsijalla ei siis ole valtaa, mutta strategisen valintojen kokonaisuus voi ylläpitää hallitsijan ja alistettujen asemaa. Valta ei välttämättä ole suoraa ja kieltävää, vaan sen lonkerot soluttautuvat syvälle yhteiskunnan rakenteisiin ja myös yli valtioiden rajojen. (Foucault, 2005a, 41-42) Foucault'lle valta on siis diskursseja ja tietoa tuottava verkosto, joka ilmenee kaikessa sosiaalisessa toiminnassa. (Edkins, 2014, 147)

Foucault'n ajatuksia maailmanpolitiikkaan ja juuri Yhdysvaltojen ja Pohjois-Korean suhteeseen soveltaen voidaan ajatella, että Yhdysvallat kohdistaa Pohjois-Koreaan sekä kurinpitovaltaa että normalistamisvaltaa. Pohjois-Korean ydinasekehitystä valvotaan sanktioiden uhalla ja valtiota

painostetaan mukautumaan suvereenin valtion normaalimalliin. Kuri- ja normaalistamisvallan vastustaminen luo ajatuksen norminrikkojasta, joka pyritään esittämään alati uhkaavana. Toistuva uhkakuvien esittäminen tekee valvonnasta ja väkivallasta ajan kuluessa hyväksyttävää. (Foucault, 2005a, 391)

3.1.2 Poststrukturalismi maailmanpolitiikan teoriana

Valtio, suvereniteetti ja väkivalta ovat kansainvälisten suhteiden klassikkoteemoja, eikä poststrukturalistinen maailmanpolitiikan tutkimus ole tässä suhteessa poikkeus. Muista teorioista eroten poststrukturalismi kuitenkin kysyy, miten suvereeni valtio on saatu vaikuttamaan luonnolliselta toimijalta kansainvälisellä tasolla. (Devetak, 2013, 199) Devetakin (2013, 200) mukaan väkivalta ja valtio kietoutuvat tässä prosessissa vahvasti yhteen. Valtion ja väkivallan suhde on paradoksaalinen, sillä samalla kun valtion suvereniteettia pyritään suojaamaan väkivallalla, sen kansalaisia pyritään suojelemaan ulkoiselta väkivallalta. Tämä ulkoiselta väkivallalta suojautuminen vahvistaa sisäisen ja ulkoisen välistä erottelua. Devetakin mukaan poststrukturalismi eroaa perinteisistä maailmanpolitiikan teorioista juuri suhtautumisessaan väkivallan ja valtion suhteeseen. Perinteiset teoriat pitävät väkivaltaa välineenä, mutta poststrukturalisteille väkivalta on osa valtion perusluonnetta. Suvereeni valtio, joka pyrkii kontrolloimaan ihmisten elämää, on itsessään väkivaltainen, eikä nykyaikainen liberaali demokratia ulossulkevuudessaan ole poikkeus (Devetak, 2013, 201, 203).

Poststrukturalismin perusajatuksiin kuuluu, että tiedon tuottaminen on maailmanpolitiikassa poliittista (Devetak, 2013, 188). Maailmaa tarkastellaan aina jostakin perspektiivistä, joten perspektiivit itsessään rakentavat maailman ja sen, mitä pidetään todellisena. Täten poststrukturalistit toteavat, että poliittisten tapahtumien kuvailemisessa on aina kyse kilpailevista tulkinnoista todellisuudesta (Devetak, 2013, 191) ja identiteetit ovat siten tärkeä tutkimuskohde. Erityisesti kansallinen/kansainvälinen ja sisäinen/ulkoinen -dikotomioilla on merkittäviä maailmanpoliittisia vaikutuksia, sillä valtion identiteetti ja suvereniteetti rakentuvat ulkopoliitikassa suhteessa toisiin valtioihin. Identiteetti on siis konstruoitu asema, joka tuotetaan ja toisinnetaan ulkopoliitikassa. Toiset positiot ovat hierarkkisesti toisia ylempänä, joten sillä, millaiseksi oma asema konstruoidaan, on suuri merkitys. Poststrukturalismi kysyy, kenellä on valta konstruoida näitä subjektipositioita. (Hansen, 2017, 166-168) Tässä tutkielmassa väitetään, että Yhdysvaltojen presidentillä on tällainen asema suhteessa Pohjois-Koreaan.

Poststrukturalistien mukaan suvereeni valtio pyrkii näyttäytymään maailmanpolitiikassa luonnollisena ja tarpeellisena rakennelmana, mikä onnistuu hegemonian avulla. Hallitsevassa eli hegemonisessa diskurssissa valtio on poliittisen toimijuuden esimerkkimalli, ja muut toimijuuden muodot pyritään esittämään sitä huonompina. Epäonnistuneet ja mallista poikkeavat 'rogue'-valtiot eroavat suvereenin esimerkkivaltion normista epäonnistuessaan norminmukaisten odotusten täyttämässä, ja samalla hegemonisen toimijuuden asema ja ylempiarvoisuus vahvistuu. (Devetak, 2007, 2017) Normiin mukautumiseen painostetaan sekä eksplisiittisesti sotilaallisilla interventioilla, että implisiittisesti ulkomaanapuun ja diplomaattiseen tunnustamiseen liittyvillä ehdoilla, mikä näkyy myös Yhdysvaltojen suhteessa Pohjois-Koreaan. Ulkopolitiikassa valtio toistaa tiettyjä normeja, ja samalla rakentaa identiteettinsä niiden mukaiseksi: identiteetti siis rakentuu niistä ilmaisuista, joita pidetään sen tuloksena. Täten valtion identiteetti ei ole koskaan valmis, vaan rakentuu jatkuvasti politiikassa. (Devetak, 208-209, 2013)

Poststrukturalistinen maailmanpolitiikka voidaan kiteyttää ajatukseen poliittisesta kriittisyydestä, jossa vakiintuneita käsityksiä haastetaan, ja niiden sidonnaisuus aikaan ja paikkaan paljastetaan (Devetak, 2013, 215). Poststrukturalistien mukaan syvällisempi ymmärrys maailmanpolitiikasta vaatii tiedon ja poliittisen vallan välisen kytköksen ja kilpailevien tulkintojen takana piileksivien poliittisten valintojen esiin tuomista, sekä suvereenin valtion hegemonisen aseman haastamista. (Devetak, 2013, 216)

3.2. Kieli, symbolit ja väkivalta

Seuraavaksi tarkastellaan ranskalaisen sosiologi Pierre Bourdieun ajatuksia symbolisesta vallasta ja väkivallasta. Teoria ei ole yhtenäinen kokonaisuus, vaan Bourdieu käytti käsitteitä joustavasti eri yhteyksissä. Kuten poststrukturalismi laajemminkin, myös Bourdieu kritisoi strukturalismia ja erityisesti siihen perustuvaa kielitiedettä.

Bourdieuin filosofian lähtökohtana on siirtyminen kielenkäytön kieliopillisesta ulottuvuudesta sen sosiaaliseen hyväksyttävyyteen, eli siihen millaista puhetta kuunnellaan ja uskotaan (Bourdieu, 1991, 76). Symbolisella vallalla Bourdieu tarkoittaa vallan tiettyä, tunnistamatonta ja legitimoitua muotoa. Symbolinen valta perustuu aina jaetuille uskomuksille maailmasta: symbolista valtaa on määrättyssä tilanteessa olemassa, koska sen asema tunnustetaan.

” Symbolic power – as a power of constituting the given through utterances, of confirming or transforming the world, and, thereby, action on the world and thus the world itself...an almost magical power which enables one to obtain the equivalent of

what is obtained through force – is a power that can only be exercised if its recognized”.
(Bourdieu, 1991, 170)

Symbolinen valta on valtaa konstruoida todellisuutta, ja se määrittyy sen käyttäjien ja tunnustajien välisessä suhteessa. Sanoilla voi muuttaa tai ylläpitää status quo, mutta vain jos nämä sanat, niiden sisältö ja lausuja tunnustetaan legitimiiksi (puhe)vallan käyttäjäksi kyseisessä tilanteessa. Bourdieu kutsuu symbolista valtaa myös symboliseksi väkivallaksi. Symbolisen vallan suhteisiin kätkeytyy näkymätöntä ja tunnistamatonta väkivaltaa, sillä niiden avulla ylläpidetään alistavia valtasuhteita ja hierarkioita ja niiden tunnustamista legitimeiksi. (Bourdieu, 1991, 166, 170, 192). Smithin (2000, 596-597) mukaan Yhdysvaltojen Pohjois-Korean diskurssi, joka korostaa valtion ennalta-arvaamattomuutta, epärationaalisuutta ja pahantahtoisuutta, on saavuttanut maalaisjärjen aseman politiikassa ja mediassa, mitä voidaan pitää symbolisen väkivallan ilmentymänä.

Bourdieu havainnollistaa symbolista valtaa taloustieteestä lainatuin termein. Kielenkäyttötilannetta voi ajatella taloudellisena tilanteena, jossa symbolinen valtasuhde tuottajan ja kuluttajan välillä tuottaa symbolista pääomaa, uskottavuutta (Bourdieu, 1991, 66). Symbolinen tuotto riippuu siitä, pystyykö toimija luomaan kommunikaatiotilanteelle kontekstin, jossa sen omaa tuotetta, omaa diskurssia maailmasta, arvostetaan. Tunnustuksen saa vain tietyillä ehdoilla: puhujan aseman, yleisön ja viestin muotoilun on oltava oikeita. Toisin sanoen kielenkäyttöön liittyvä symbolinen valta on merkityksellistä vain, jos puhujan, kuten presidentin, asema ja viesti hyväksytään (Bourdieu, 1991, 67, 113). Bourdieun mukaan valtiolla on melko vahva monopoli symboliseen väkivaltaan, sillä valtio kykenee muuttamaan muut pääoman muodot symboliseksi pääomaksi muita toimijoita tehokkaammin. Muut toimijat, yksilöt mukaan lukien, osallistuvat kansallisvaltion luoman diskurssin uusintamiseen hyväksyessään valtion määrittelemät kategorisoinnit maailmasta ja itsestään paikkansa pitäviksi. Toisaalta yksittäinen kansallisvaltio ei koskaan voi dominoida symbolista valtaa globaalilla tasolla täysin, vaan valtataistelussa on aina tilaa myös vastaanäkemyksille (Bigo, 2015, 246-247). Yhdysvaltojen Pohjois-Korean diskurssikaan ei siis ole eikä voi olla täysin hegemoninen, minkä useat sen kyseenalaistavat tutkijat osoittavat.

Bourdieuun mukaan symbolisen vallan merkitys on kaikista yhteiskunnan osa-alueista suurin politiikassa, jossa sanat ovat tekoja, ja jossa sanoilla rakennetaan tietynlaista visiota maailmasta. Siten symbolisen väkivallan suhteet aktualisoituvat poliittisessa viestinnässä ja kielessä, joka tuottaa symboleillaan sosiaalisia eroja. (Bourdieu, 1991, 37, 54) Poliitikassa kilpailevat toimijat tarjoavat omia tuotteitaan eli toisin sanoen omia näkemyksiään maailmasta (Bourdieu, 1991,

172). Poliitikassa taistellaan siis siitä, millainen diskurssi hyväksytään maalaisjärkenä ja kenellä on valta antaa asioille niiden legitimeiksi hyväksytyt merkitykset. Kaikki voivat puhua, mutta se, jota kuunnellaan, saa vallan muuttaa tai ylläpitää voimassa olevia alistussuhteita (Bourdieu, 1991, 202, 230, 235). Symbolinen valta voi perustua esimerkiksi virkanimeen – kuten presidenttiyteen. Virkanimi takaa merkitysten tuoton vaatiman symbolisen pääoman laillisen ja sosiaalisen perusteen kautta, sillä asema tunnustetaan universaalisti. Virkanimen alla toimivalla on oikeus tehdä ”official naming:i:a”, eli luokitella maailmaa tietynlaiseen järjestykseen. (Bourdieu, 1991, 241-242) Bourdieu pitää maailman luokittelua erityisenä kielenkäyttönä, jossa jollekin annetaan jonkinlainen identiteetti julkisesti. Jokin toimija voidaan esimerkiksi tuomita, ja tällöin tuomittu myös kokee tarvetta toimia sille annetun määritelmän mukaisesti. (Bourdieu, 1991, 121) Toisin sanoen Pohjois-Korean tuomitseminen tietynlaiseksi ylläpitää kehää, jossa Pohjois-Korea myös käyttäytyy sille osoitetulla tavalla.

Nightingalen ja Ohjan (2013, 34-35) mukaan symbolisen vallan teorian ydinajatus kiteytyy siinä, että symbolista väkivaltaa esiintyy tilanteissa, joissa valta-asemassa oleva toimija käyttää hyväkseen etuasemaansa kanssakäymisen sääntöjen määräämiseksi, ja saa samalla olemassa olevan asetelman vaikuttamaan luonnolliselta. Symbolinen väkivalta siis luo, ylläpitää, uusintaa ja legitimoii valtasuhteita jokapäiväisessä elämässä ja käytännöissä. Se, miten ajattelemme asioista arkipäiväisissä tilanteisissa, automatisoituu toiston kautta ja saavuttaa lopulta maalaisjärjen aseman.

4. MENETELMÄ

Kielenkäyttöä voi analysoida joko todellisuuden kuvana, tai sen rakentamisena. Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa, joka on myös tämän tutkimuksen menetelmänä, nojaututaan jälkimmäiseen poststrukturalismiin vahvasti linkittyvään ajatukseen. Diskurssianalyysi tutkii, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä (Jokinen & al., 2016, 18). Tällaisen konstruktionistisen näkökulman mukaan kielenkäyttö ei ole pelkästään väline, jolla saadaan tietoa tosiasioista, vaan osa todellisuutta (Jokinen & al., 2016, 18). Jokinen, Juhila ja Suoninen (2016, 26) määrittelevät diskurssianalyysin keskeisiksi teoreettisiksi lähtöoletuksiksi kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentavan luonteen lisäksi oletuksen useiden rinnakkaisten, kilpailevien merkityssystemien todellisuudesta, merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta, toimijoiden kiinnittymisestä merkityssystemeihin, ja kielenkäytön seurauksia tuottavasta luonteesta. Näiden lähtöoletusten painotus riippuu aina kyseessä olevasta tutkimuksesta. Tässä tutkimuksessa painopiste on kriittisessä diskurssianalyysissä, joten kielenkäytön todellisuutta rakentavasta ja sen seurauksia tuottavasta luonteesta ollaan erityisesti kiinnostuneita.

Erityisesti yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa on oleellista huomata, että merkityssystemit (diskurssit) eivät kumpua sattumanvaraisesti yksilöiden mielestä, vaan rakentuvat jatkuvasti uusiintuvissa sosiaalisissa käytännöissä. Jokinen & al. (2016, 34) tarkoittavat diskurssilla ”verrattain eheää, säännönmukaisten merkityssuhteiden järjestelmää, joka rakentuu sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentaa sosiaalista todellisuutta”. Diskurssin osana voi tarkastella myös ei-sanallisia tekoja, kuten eleitä. Keskeistä on tarkastella yksityiskohtaisesti sitä, miten diskurssi aktualisoituu nimenomaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Toisin sanoen tulee tarkastella diskurssin tuottamisen prosessia, ei pelkästään merkityssystemin sisältöä (Jokinen & al., 2016, 35). Diskurssianalyysi pyrkii tuomaan erilaiset merkityskonstruktiot näkyviksi, ja sen avulla voi nostaa esiin vaihtoehtoisia sosiaalisen todellisuuden jäsennyksiä. (Jokinen & al. 2016, 50)

Valtasuhteiden analysoimisessa diskurssianalyysin keinoin valtaa tarkastellaan produktiivisena, sosiaaliin käytäntöihin kietoutuneena ilmiönä. Valta ei siis ole kenenkään hallussa tai määrällisesti kiinnittynyt fyysisiin henkilöihin. Valtasuhteet rakentuvat ja saavat legitimitietin sosiaalisissa käytännöissä: jotkut tiedot saavat totuuden aseman, joku toimija auktoriteetin. Valta-analyysissä eli kriittisessä diskurssianalyysissä painotetaan erityisesti sitä, miten tietyistä diskursseista tulee hegemonisia, millaisia ideologioita seurauksia niiden käytöllä on, ja pohditaan

niiden kyseenalaistamisen mahdollisuutta. (Jokinen & al., 2016, 57) Merkityksillä on välittömän käyttöyhteytensä lisäksi yleensä myös laajempia, yhteiskunnallisia vaikutuksia (Jokinen & Juhila, 2016, 94). Nämä ideologiset seuraukset eivät välttämättä ole läsnä suoraan aineistossa, vaan niitä voi pikemminkin kuvata aineistoon liittyvän päättelyn tuloksiksi (Jokinen & Juhila, 2016, 95). Ideologisten seurausten pohtiminen siis irtaantuu aineistosta, ja pohtii sen ja esimerkiksi poliittisten päätösten välistä yhteyttä. Kriittisenä diskurssianalyysinä on yleensä lähtökohtana oletus alistussuhteiden olemassaolosta, joten se tarjoaa hyvän parin Bourdieun symbolisen vallan teorialle.

Myös Norman Fairclough on tutkinut kielen ja vallan suhdetta nimenomaan kriittisen diskurssianalyysin puitteissa. Fairclough'n (1989, 46) mukaan diskursseihin liittyvä valta on merkittävää ennen kaikkea siksi, että vahvassa asemassa olevat toimijat voivat rajoittaa diskurssin sisältöä ja siten toimijoiden suhteita ja subjektipositioita. Diskursseihin liittyvä valta on näkymätöntä Fairclough'n naturalisaatioksi kutsuman prosessin takia. Naturalisaation edetessä diskurssin osat nähdään maalaisjärkenä, jolloin niihin liittyviä olettamuksia ei kyseenalaisteta, vaikka ne ylläpitävät epätasapainoisia valtasuhteita (1989, 77, 84, 92). Fairclough'n mukaan kamppailu kielellisen ilmaisun kontrollista on itse asiassa kamppailua ideologisesti erilaisten diskurssien välillä. Naturalisaation saavuttaessa päätepisteensä kyseistä diskurssia ei kuitenkaan enää nähdä ideologisena, vaan näennäisesti neutraalina. (Fairclough, 1989, 90-92) Tämän tutkielman lähtökohtana on, että Yhdysvaltojen Pohjois-Korean diskurssi on naturalisoitunut ja siten saavuttanut maailmanpolitiikassa maalaisjärjen aseman.

Fairclough'n (1989, 109) mukaan kriittinen diskurssianalyysi koostuu kolmesta vaiheesta: 1) tekstin kuvauksesta, 2) tekstin tulkinnasta ja 3) tekstin ja yhteiskunnallisen tilanteen suhteen selittämisestä. Tekstin kuvaamisvaiheessa tutkitaan sanojen ilmeisiä ja suhteellisia arvoja, kielikuvia, kielioppia, sitä, miten toimijuus ilmaistaan, lauserakenteiden loogisuutta ja tekstin rakennetta kokonaisuutena. Tulkintavaiheessa tekstiä tarkastellaan suhteessa sen kontekstiin, eli todellisiin tapahtumiin, ja näin kuvausvaiheessa havaituille asioille annetaan merkityksiä koherentteina kokonaisuuksina ja lopulta koko tekstinä. Huomiota kiinnitetään erityisesti siihen, miten toimijat itse tulkitsevat kontekstia. (Fairclough, 1989, 110-111, 144) Selitysvaiheessa paljastetaan diskurssiin liittyvät valtasuhteet, jotka ilmenevät ennen kaikkea sen toisintamisen kautta ja toisintamisen vaikutuksessa yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja valtasuhteisiin. Myös diskurssin ideologiset elementit pyritään tuomaan esiin. (Fairclough, 1989, 162-163) Käytännössä

diskurssianalyysia voidaan pitää yhtäläisyyksien etsimisenä, pienten palojen keräilynä, jotka yhdessä muodostavat diskurssin.

Diskurssianalyysi ohjaa myös pohtimaan tutkijan omaa roolia merkitysten rakentajana. Tutkijan on väistämättä käytettävä vakiintuneita merkityksiä, joten omaan tutkimukseen on osattava suhtautua reflektiivisesti. Vuorovaikutuksellisuus ja konteksti ovat osa analyysia, eikä diskurssianalyysi pyrikään puhtaaseen ja häiriötekijöistä vapaaseen tutkimusasetelmaan. (Jokinen & al., 2016) Myös Fairclough (1989) painottaa, että tutkijan oma taustatieto vaikuttaa väistämättä tulkintaan, ja siten useat erilaiset tulkinnat samasta tekstistä ovat mahdollisia.

5. AINEISTO

Symbolisen väkivallan teoriaa ja poststrukturalismiin perustuvaa kriittistä diskurssianalyysia sovelletaan tässä tutkielmassa kahteen Obaman presidenttikautensa aikana Pohjois-Koreasta antamaan julkilausumaan. Aineisto on kerätty valkoisen talon Obaman presidenttikauden keskittävältä sivustolta (obamawhitehouse.archives.gov). Aineisto valikoitui läpikäymällä presidentti Obaman antamia julkilausumia (statements and remarks), joissa käsitellään Pohjois-Koreaa. Lopulliseen analyysiin valikoitui kaksi julkilausumaa.

Tarkastelun kohteena julkilausumissa on muun muassa se, millaiset ”minät” Yhdysvalloille ja Pohjois-Korealle niissä rakennetaan. Nämä kielenkäytön ideologiset seuraukset liittyvät nimenomaan diskurssien ja vallan yhteen kietoutumiseen, eli esimerkiksi alistussuhteiden ylläpitoon (Jokinen & al., 2016, 48). Huomiota kiinnitetään erityisesti kategorisointiin, kontrasteihin, toistoon ja ääri-ilmaisuihin. Myös retorinen analyysi voidaan kytkeä osaksi valtasuhteiden tarkastelua, sillä retorinen argumentaatio on erottamaton osa hegemonisten diskurssien rakentamista (Jokinen, 2016, 368). Lisäksi pohditaan, mitä diskurssissa voidaan sanoa, millaiset toimijoiden väliset suhteet ovat ja kenellä on puhevalta.

Analyysin kohteeksi lopulta valikoituneet julkilausumat ovat vuosilta 2009 ja 2016. Näin on pyritty saamaan kuva Yhdysvaltojen Pohjois-Korean politiikasta ja diskurssista koko Obaman presidenttikauden ajalta ja ennen kaikkea vertaamaan, onko politiikassa tapahtunut muutoksia kauden alun ja lopun välillä. Teknisesti analyysi seuraa menetelmäosiossa esiteltyä Fairclough'n kolmivaiheista (kuvaus, tulkinta ja selitys) mallia kriittisen diskurssianalyysin tekemiseen. Selitysvaiheessa analyysin tukena käytetään myös aiempaa tutkimusta apuna pohdittaessa sitä, miten kuvaus- ja tulkintavaiheessa hahmoteltu diskurssi vaikuttaa konfliktin ratkaisuedellytyksiin.

6. ANALYYSI

Edellä kuvattuun aineistoon perustuva analyysi on rakennettu siten, että aluksi kuvataan ja tulkitaan vuoden 2009 julkilausumaa. Sitten vuoden 2016 julkilausumaa verrataan vuoteen 2009. Lopuksi tulokset vedetään yhteen ja julkilausumien luomaa diskurssia ja sen vaikutuksia konfliktin ratkaisuedellytyksiin tarkastellaan kokonaisuutena.

6.1 Julkilausuma vuodelta 2009

Obaman julkilausuma ”Statement by the President: North Korea launch” on annettu 5.4.2009, samana päivänä Pohjois-Korean avaruuteen lähettämän satelliitin johdosta. Lausuma voidaan jakaa kahteen osioon. Ensimmäisessä kappaleessa kritisoidaan Pohjois-Koreaa provokatiivisuudesta ja kansainvälisen rauhan uhkaamisesta, ja toisessa tuodaan kontrastiksi Yhdysvaltojen sitoutuminen turvallisuuteen ja vakauteen. Minä ja Me-sanojen käyttö sekä liittolaisiin vetoaminen luo mielikuvan Yhdysvaltojen vahvasta toimijuudesta. Kieli on hyvin toteavaa ja yksiselitteistä, ja Obama käyttää vahvoja sanavalintoja: ”clear violation, expressly prohibits, provocative act”. Obaman tyyliä voidaan pitää poliittisen puheen imagon tyypisesimerkkinä: se on varmaa, puolustaa sanomaansa ja horjuttaa vasta-argumentteja (Jokinen, 2016, 182). Pohjois-Korean satelliittikokeen vaikutuksia kuvataan myös vahvoin termein: ”ignored, rejected, isolated”. Yhdysvaltoihin sen sijaan liitetään muun muassa sanat ”high priority” ja ”fully committed”, ja Six-party talks-keskusteluja kuvataan sanoilla ”achieving, reducing, resolving”. Näiden kahden kappaleen välille muodostuu siis selkeä vastakohtaisuus ja kontrasti. (The White House, Office of the Press Secretary 5.4.2009)

Vuoden 2009 julkilausumassa luodaan selkeä vastakkainasettelu Pohjois-Korean ja muun maailman välille. Obama hyödyntää klassisia retorisia keinoja, kuten kontrasteja ja ”meihin” vetoamista. Pohjois-Korean satelliittikoe tulkitaan ehdoin tahdoin tehdyksi provokaatioksi ja uhaksi, johon vastataan eristämällä valtio muusta maailmasta. Samalla Yhdysvaltojen asemaa ja toimijuutta rauhantuojana korostetaan. Julkilausumasta saa kuvan, että Pohjois-Korea olisi testannut ydinaseen kantamiseen sopivaa mannertenvälistä ballistista ohjusta, vaikka kyseessä oli tavallinen avaruuteen lähetettävä satelliitti (The New York Times 4.4.2009). Julkilausumassa annetaan kuitenkin kokeelle merkitys, jossa se nähdään ydinaseen kehittämiseen tähtäävänä toimintana. 13.4.2009 YK:n turvallisuusneuvosto tuomitsikin kokeen sen päätöslauselmaa (United Nations Security Council Resolution 1718) rikkovana, Obaman julkilausumassa ottamaa

linjaa seuraten (The Guardian 13.4.2009). Päivää myöhemmin Pohjois-Korea vastasi, että YK:n Ulkoavaruuden sopimuksen mukaan sillä oli oikeus tehdä kyseessä oleva satelliittikoe (Korea news service 14.4.2009).

Kielen avulla luotu kontrasti ja mielikuva toisaalta eristäytyneestä ja torjuvasta Pohjois-Koreasta ja toisaalta sitoutuneesta ja yhteistyötä tekevästä Yhdysvalloista ylläpitää valtioiden välillä valtasuhdetta, jota voidaan pitää Bourdieun tarkoittamana symbolisena väkivaltana. Pohjois-Korealle annetaan tietynlainen julkinen identiteetti, ja hyvämaineisena Yhdysvaltojen presidenttinä Obamaa pidetään legitimiinä puhujana, jonka viestin media ja yksilöt hyväksyvät sellaisenaan. Julkilausuman luomaa diskurssia toistamalla ja toisintamalla esimerkiksi mediassa valtasuhde ja siihen liittyvät oletukset valtioiden luonteesta naturalisoituvat ja saavuttavat näennäisen neutraliteetin ja maalaisjärjen aseman. Tällaisella strategisella kielenkäytöllä luodaan pohjaa mahdolliselle tulevalle aggressiiviselle politiikalle ja saadaan se näyttämään luonnollisesta ja hyväksyttävältä.

Julkilausuman päättävä lause kuvaa hyvin strategisen kärsivällisyyden politiikkaa. ”North Korea has a pathway to acceptance in the international community, but it will not find that acceptance unless it abandons its pursuit of weapons of mass destruction and abides by its international obligations and commitments” (The White House, Office of the Press Secretary 5.4.2009). Kansainvälinen yhteisö ei siis hyväksy Pohjois-Korean asemaa legitimiinä ja rationaalisen neuvottelukumppanina ennen kuin se on osoittanut yhteistyöhalukkuutensa luopumalla ydinaseesta. Mikäli näin ei tapahdu, strateginen kärsivällisyys muuttuu passiiviseksi: Pohjois-Korean provokatiivista huomionhakua ei huomioida, vaan sen nykyisen hallinnon kaatumista jätetään odottamaan ja edistämään sanktiolla.

6.2 Julkilausuma vuodelta 2016

Toinen analyysin kohteena oleva julkilausuma ”Statement by the President on North Korea’s nuclear test” on annettu 9.9.2016 vastauksena Pohjois-Korean samana päivänä tekemään ydinkokeeseen. Julkilausuma ei jakaudu yhtä selvästi kahteen osaan kuin vuoden 2009 lausuma, mutta seuraa pääpiirteissään samaa rakennetta: aluksi kritisoidaan Pohjois-Koreaa ja korostetaan sen uhkaavuutta ja provokatiivisuutta (”this threat and North Korea's other provocations”), ja sen jälkeen siirrytään Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten toimiin uhkaan vastaamiseksi. Käytetty kieli on yksiselitteistä, ja Yhdysvaltojen sekä Obaman omaa toimijuutta korostetaan puhumalla Yhdysvalloista aktiivisena toimijana, joka tekee erilaisia asioita: ”The United States condemns”,

”I have a responsibility”, ”The United States does not...accept”. Pohjois-Koreaan liitetään vahvoja, negatiivisia adjektiveja ja sanoja: ”unprecedented”, ”provocative”, ”destabilizing”, ”isolate”, ”impoverish”, ”relentless”, ”flagrant violation”, ”unlawful”, ”dangerous”. Yhdysvaltojen asemaa liittoutuneena, ystävällismielisenä valtiona puolestaan korostetaan erilaisilla ilmaisuilla: ”our allies”, ”my counterparts”, ”united in our call”, ”we agreed”, ja kertomalla yksityiskohtaisesti Obaman käyneen puhelinkeskustelun nimeltä yksilöityjen Japanin ja Etelä-Korean johtajien kanssa. (The White House, Office of the Press Secretary 9.9.2016)

Erityisesti seuraava pätkä on mielenkiintoinen analyysin kannalta:

”North Korea stands out as the only country to have tested nuclear weapons this century. Today's test, North Korea's second this year, follows an unprecedented campaign of ballistic missile launches, which North Korea claims are intended to serve as delivery vehicles for nuclear weapons targeting the United States and our allies, the Republic of Korea and Japan.” (The White House, Office of the Press Secretary 9.9.2016)

Julkilausumassa korostetaan Pohjois-Koreaa ainoana 2000-luvulla ydinaseita testanneena valtiona, mikä johdattellee lukijan ajatuksia siihen suuntaan, että muita ydinasevaltioita ei olisi lainkaan olemassa – tai että niitä ei ainakaan tarvitsisi pitää vaarallisena. Obama korostaa Pohjois-Korean tehneen jo toisen testinsä samana vuonna, ja puhuu valtion puolesta sanoessaan, että Pohjois-Korean mannertenväliset ohjukset on tarkoitettu kantamaan ydinaseita Yhdysvaltoihin, Etelä-Koreaan ja Japaniin. Lauseesta saa sen kuvan, että Pohjois-Korea todella suunnittelisi tällaisia iskuja ja olisi ilmoittanut aikovansa lähettää ydinaseita ko. maihin heti riittävän kapasiteetin saavutettuaan.

Julkilausumassa Obama toteaa, että Yhdysvallat ei tule koskaan hyväksymään Pohjois-Koreaa ydinasevaltioksi. Sen sijaan Pohjois-Korean kansan yksinäisyys ja köyhyys esitetään puhtaasti valtion itse aiheuttamaksi, provokatiivisen ydinaseohjelman luonnolliseksi seuraukseksi: ”North Korea's provocative and destabilizing actions have instead served to isolate and impoverish its people...Today's nuclear test...demonstrates it has no interest in being a responsible member of the international community”. Ydinkokeelle annetaan merkitys, jossa sen nähdään osoittavan Pohjois-Korean välinpitämättömyys ja piittaamattomuus kansainvälisestä yhteisöstä, sen säännöistä ja siihen kuulumisesta. Kansainvälinen yhteisö kuvataan julkilausumassa jonakin yhtenäisenä kokonaisuutena, jonka ulkopuolella Pohjois-Korea ehdottomasti on, ja konfliktin interaktiivisuutta ei huomioida lainkaan.

Myös vuoden 2016 julkilausuman luomaa diskurssia epävakaasta ja vaarallisesta Pohjois-Koreasta, joka on Yhdysvaltojen ja kansainvälisen yhteisön vastakohta, ja joka uusintaa jo vuoden 2009 lausumassa ilmi tullutta alistussuhdetta, voidaan pitää Bourdieun tarkoittamana symbolisena väkivaltana. Poststrukturalistisen lähestymistavan mukaan kieli rakentaa todellisuutta, joten Pohjois-Korean esittäminen kansainvälisestä yhteisöstä ehdottomasti erillään olevana yksikkönä saa aikaan sen, että Pohjois-Korea ei ole kansainvälisen yhteisön jäsen. Diskurssia jatkuvasti toistamalla asetelma neutralisoituu ja jäsenystapa saavuttaa lopulta hegemonisen aseman laajamittaisen hyväksynnän myötä. Itsestänselvyydet rakentuvat, kun jokin todellisuuden versio vakiintuu ja syrjäyttää muut. Mitä useammin ja useammassa yhteydessä ja vaihtoehdottomana jokin jäsenystapa esiintyy, sitä hegemonisempi diskurssi on kyseessä (Jokinen & Juhila, 2016, 80).

Julkilausuma ilmentää myös strategisen kärsivällisyyden politiikkaa, sillä Pohjois-Korea tuomitaan selväsanaisesti, kun se ei osoita merkkejä ydinaseohjelmansa lopettamiseen. Obama vaatii Pohjois-Koreaa palamaan ydinaseriisunnan linjalle, vahvistaa koko Yhdysvaltojen puolustuskapasiteetin olevan käytössä liittolaistensa suojelemiseksi, ja argumentoi uusien toimenpiteiden ja sanktioiden puolesta. Huomionarvoista on, että vuosien 2009 ja 2016 kokeet saivat julkilausumissa lähes samanlaisen vastaanoton, vaikka vain toisessa oli kyse varsinaisesta ydinkokeesta.

Kriittisessä diskurssianalyysissä voi olla järkevää tarkastella toimintaa strategisena (Jokinen & Juhila, 2016, 88). Faktuaalistamisstrategiasta on kyse silloin, kun asiantilat ja tapahtumat argumentoidaan olemukseltaan essentiaalisiksi: ilman problematisointia todetaan, että jonkin on, mitä on (Juhila, 2016, 146). Tämä strategia ilmenee hyvin selvästi Obaman suorassa ja varmassa kielenkäytössä. Juhila erittelee myös vaihtoehdottomuus ja kvantifioimisstrategian. Vaihtoehdottomuuteen vedottaessa esitetään, että asia on mahdollista ratkaista vain yhdellä tavalla. Ainoa rationaalinen vaihtoehto on selvä ja etukäteen määritelty, mistä seuraa, ettei moraaliselle pohdinnalle jää tilaa (Juhila, 2016, 157). Myös tämä strategia ilmenee varsin selvästi julkilausumissa: Pohjois-Korean painostusta on lisättävä, kunnes se luopuu ydinaseestaan.

Kvantifioimisstrategia, eli vetoaminen täsmällisiin lukuihin argumenttien tueksi, ei ilmene Obaman kielenkäytössä, mutta muun muassa Bleiker on tutkinut kvantifioimista Pohjois-Korean ydinaseuhan yhteydessä. Bleiker on todennut, että keskustelu on usein hyvin teknistä, mikä saattaa ohjata sitä pois poliittisista ja moraalisisista kysymyksistä. Määrään ja lukuihin

keskittyminen ei myöskään kerro armeijan tai kaluston laadusta, vaan Pohjois-Korean tapauksessa ylläpitää myyttiä suuresta sotilasmahdistista (Bleiker, 2003, 734-735).

6.3 Diskurssin vaikutus konfliktin ratkaisuedellytyksiin

Kriittisessä diskurssianalyysissä voidaan tarkastella myös merkitysten laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia, ja pohtia niiden ideologisia seurauksia politiikalle. Yhdysvaltojen ja Pohjois-Korean suhteen keskeiseksi kysymykseksi muodostuu, miten edellä kuvattu diskurssi ja sen sisältämä symbolinen väkivalta vaikuttavat konfliktin ratkaisuedellytyksiin. Tätä kysymystä tarkastellaan seuraavaksi aiemman tutkimuksen esiintuomiin huomioihin nojautuen.

Julkilausumissa Pohjois-Korea faktualisoidaan vaaralliseksi ja epärationaaliseksi valtioksi, jonka torjumiseksi sotilaalliset toimet, eristäminen ja sanktiot ovat ainoa järkevä vaihtoehto. Obaman kielenkäytössä näkyy Bushin aikaisen pahuuden retoriikan kaikuja, joka siirtää ”rogues states”-diskurssin irrationaalisuuden puolelle. Pahaa ei voi ymmärtää, eikä siitä voi neuvotella, jolloin ainoaksi vaihtoehdoksi jää militaristinen voimapolitiikka. (Bleiker, 2014, 579) Myös Kimin mukaan Yhdysvaltojen ja Pohjois-Korean vastakkainasettelu luo pohjaa oikeutetulle sodalle pahuutta vastaan, ja tässä sodassa vain ”me”-puoliskolla on oikeus ydinaseteknologiaan (Kim, 2014, 237-238). Amore ja De Goede (2014, 510, 515) ovat nostaneet esiin näkemyksen, jonka mukaan suora väkivalta mahdollistetaan väkivaltaisilla diskursseilla, jotka dehumanisoivat ja toiseuttavat vastapuolen. Tällöin tietyn valtion tai väestön kuvaaminen vaarallisena on itsessään väkivaltaa.

Aiemminkin mainittu Bleiker (2003) on tutkinut kattavasti diskurssin merkitystä Pohjois-Korean konfliktin ratkaisuedellytyksille. Bleikerin (2003, 720) mukaan vallitseva yksipuolinen kuva Pohjois-Koreasta ongelmien lähteenä unohtaa konfliktin interaktiivisen luonteen ja siten estää sen ratkaisemisen. Bleikerin keskeinen väite on, että näkemys Pohjois-Koreasta rogue state-valtiona vaikeuttaa konfliktin ratkaisua merkittävästi ja osoittaa, kuinka Yhdysvaltojen ulkopolitiikkaa ohjaa yhä kylmän sodan aikainen mentaliteetti. Bleiker (2003, 733) esittää myös kiinnostavan huomion, että Yhdysvaltojen ja Pohjois-Korean taktiikoissa toisiaan kohtaan on paljon samankaltaisuuksia, kun aggressiivisella viestinnällä yritetään saada toinen tekemään myönnytyksiä.

Myös Homolar on tutkinut rogue states-retoriikkaa ja narratiivien käyttämistä politiikan oikeutuksena. Homolarin mukaan (2010, 710-711) rogue states-valtioihin yhdistetään Yhdysvaltojen politiikassa diskursiivisesti epävarmuuden- ja vakauden lisäksi kolme tekijää:

ihmisoikeusrikkomukset, terrorismi ja ydinaseet. Homolar huomioi tutkimuksessaan myös Yhdysvaltalaisen median roolin rogue states-narratiivin levittäjänä (2010, 718) ja painottaa, että käsite syntyi jo ennen vuoden 2001 terrori-iskuja. Homolarin lopputulos on, että diskurssi ohjaa valitsemaan poliittiseksi toimintavaihtoehdoksi pyrkimyksen hillitsemiseen (containment). Kim (2016, 40) puolestaan argumentoi, että Obaman hallituksen näkemys Pohjois-Koreasta oli kaksijakoinen. Toisin kuin useimmat muut tutkijat, Kim väittää Pohjois-Koreaa pidettävän ensinnäkin pohjimmiltaan rationaalisena, jolloin molemminpuolinen pelote toimii. Toisaalta Yhdysvallat pitää Pohjois-Koreaa epäluotettavana neuvottelukumppanina, mikä johtaa passiiviseen strategisen kärsivällisyyden politiikkaan näiden kahden näkemyksen kompromissina.

Helgesen ja Thelle (2013, 85) ovat argumentoineet, että Pohjois-Korean perspektiivistä sanktiot ja ydinasekysymys ovat Yhdysvaltojen keino maan eristämiseksi. Helgesen ja Thelle (2013, 14) tuovat esiin myös sen, kuinka suuresti Pohjois-Korean käyttäytyminen riippuu ulkomaailman ja erityisesti Yhdysvaltojen toiminnasta. Kuten muun muassa aiemmin mainittu Kim (2014), myös Helgesen ja Thelle (2013, 34-35) näkevät mediassa toistuvan yksipuolisen konfliktin kuvauksen ongelmallisena ja keskeisenä dialogin esteenä. Helgesenin ja Thellen mukaan myös Pohjois-Korean sisäisen tilanteen ja ihmisoikeuskriisin parantaminen on onnistunut parhaiten silloin, kun Yhdysvallat on lähestynyt maata sovittelevasti. Mikäli maan ihmisoikeustilanteeseen halutaan todella vaikuttaa, ihmisoikeuskysymyksen käyttäminen sanktioiden oikeutuksen välineenä ei siis ole kestävä tai mielekäs ratkaisu (Helgsen; Thelle, 2013, 92).

Kriittinen diskurssianalyysi tarjoaa mahdollisuuden myös vaihtoehtoisten todellisuuden jäsennostapojen pohtimiseen. Oikean totuuden löytäminen ei ole analyysin keskiössä, vaan se, miten se tuotetaan, mutta tästä huolimatta tutkijakin voi osallistua totuudesta käytävään argumentaatiokamppailuun ja väittää, että toisenlainen totuus on ainakin yhtä perusteltu. (Juhila, 2016, 175) Vastatietona julkilausumien ilmentämälle diskurssille voidaan siis argumentoida, että Pohjois-Korean toimintaa voi ymmärtää rationaalisena, ja siihen voi puuttua ilman sotilaallisia keinoja. Pohjois-Korean ydinaseohjelman ei tällöin nähdä perustuvan hulluuteen, vaan se on strategisesti järkevä valinta. Kim jong-Un ei halua kokea samaa kohtaloa kuin Saddam Hussein tai Muammar Gaddafi, ja aseohjelma on myös sisäpoliittisesti johdonmukainen ja perusteltu valinta, joka turvaa Kim jong Unin vallan jatkuvuuden (The Guardian 13.4.2017).

Yongho Kimin (2011, 3) mukaan ratkaisun avaimet löytyvät sen ymmärtämisestä, että Pohjois-Korean sisä- ja ulkopoliittika ovat vahvasti yhteen kietoutuneita. Regimin jatkuvuus on valtion politiikan tärkein tavoite, ja Yhdysvaltoihin kohdistuvat provokaatiot ovat pelon, ei valtion

provokatiivisen luonteen, tuote. Toisin kuin julkilausumien ilmentämä diskurssi antaa ymmärtää, Pohjois-Korea ei ole epärationaalinen toimija, vaan sen provokaatioiden taustalta löytyy aina jokin syy (Kim, 2011, 4, 13, 21, 199). Kylmän sodan mentaliteettiin ja yksipuolisuuteen perustuva jäsenystapa johtaa näköiseensä politiikkaan, joka ydinaseettomuutta tavoitellessaan päätyykin noidankehään, jossa asevarustelu kiihtyy. Kimin mukaan Pohjois-Korea lopettaa ydinaseohjelmansa vasta, kun Yhdysvallat lopettaa nykyisenlaisen politiikkansa ja takaa regiimin vallan jatkuvuuden. Vasta tällöin yhteistyö ja suhteiden normalisoituminen tulee mahdolliseksi. (Kim, 2010, 5, 17)

Hazel Smith on sekä Kimin että Helgesenin ja Thellen kanssa samoilla linjoilla. Smithin mukaan Pohjois-Koreaan liittyvässä diskurssissa korostuvat Pohjois-Korean asema ongelmien lähteenä, huono ihmisoikeustilanne, epärationaalisuus ja hulluus. Yhteistyötä kohtaan ollaan pessimistisiä, ja neuvottelu demonisoidun vastapuolen kanssa on mahdotonta. Kyseinen diskurssi on Smithin mukaan vahva mediassa ja kaikissa suurvalloissa, ja siihen liittyy kaksi keskeistä, virheellistä oletusta: näkemys Pohjois-Koreasta sotilaallisesti vahvana ja terroristivaltiona. Todellisuudessa valtion armeija on verrattain heikko (suhteessa sekä Yhdysvaltoihin että Etelä-Koreaan), mikä nimenomaan tekee ydinaseesta sille niin tärkeän. Pohjois-Korea ei myöskään ole osa nykyajan globaalia terrorismiverkostoa (Smith, 2007, 4-5, 7; Smith, 2000, 599).

Smith erottaa vallitsevasta Pohjois-Korean diskurssista kaksi eri piirrettä, jotka ovat analyysin perusteella yhä ajankohtaisia. Smithin mukaan Pohjois-Korean diskurssissa korostuu sen hulluus (madness – ennalta-arvaamattomuus, epäluotettavuus) ja pahuus (badness – pahantahtoisuus, moraalittomuus). Lisäksi Pohjois-Korea nähdään luonteeltaan muuttumattomana. Tällainen pahuuden ja hulluuden diskurssi jättää vaihtoehdoksi vain sodan tai eristämisen (Smith, 2000, 612). Vaihtoehtoisina diskursseina Smith tarjoilee Pohjois-Korean säälittävyyden (sadness – traumaattinen historia, kehitysavun tarve) ja rationaalisuuden (rationality – Pohjois-Korea historiallisena toimijana) ja argumentoi, että ne voisivat tarjota mielekkäämpiä poliittisia vaihtoehtoja ja lähestymistapoja, kuin vallitseva paradigma. (Smith, 2000). Smith (2000, 617) painottaa, että vaihtoehtoisen lähestymistavan ei tarvitse tarkoittaa Pohjois-Korean regiimin normatiivista tukemista, vaan ennemminkin sitoutumista rauhaan ja vakauteen. Vaihtoehtoiseksi poliittiseksi strategiaksi Smith (2007, 18) ehdottaa regiimin jatkuvuuden ja Pohjois-Korean sisäisen turvallisuuden vahvistamista matkalla ydinaseettomuuteen. Ennen neuvottelujen aloittamista on tiedettävä, mistä voi neuvotella ja mistä ei. Pohjois-Korealle regiimin jatkuvuus ei ole neuvoteltavissa, mutta ydinaseet sen sijaan ovat (Smith, 2007, 295).

Smithin tavoin myös Han (2009) erittelee kaksi erilaista lähestymistapaa Pohjois-Koreaan. Sitouttamista kannattava koulukunta näkee valtion rationaalisenä toimijana, joka käyttää ydinaseohjelmaa huomion herättäjänä ja kaupanteon välineenä, tavoitteenaan pakottaa Yhdysvallat neuvotteluihin ja saavuttaa normaali suhde Yhdysvaltoihin. Toisen koulukunnan, jonka voidaan nähdä kuvastavan julkilausumissa luotua diskurssia ja siihen liittyvää politiikka, mukaan Pohjois-Korea on liian ennalta-arvaamaton ja epävakaa neuvotteluihin, ja joutuu lopulta antautumaan sanktioiden ja paineen alla (Han, 2009, 106). Sitouttamista kannattavan koulukunnan edustajat ovat kritisoineet Yhdysvaltoja siitä, ettei vaihtoehtoiselle politiikalle ole annettu mahdollisuutta ja Pohjois-Korean syötteihin on jätetty tarttumatta.

Myös Litwak on tutkinut Pohjois-Korean diskurssia ja laajemmin rogue states-retoriikkaa Yhdysvaltojen ulkopoliitikassa, sekä pohtinut sen vaihtoehtoja. Litwakin mukaan sille, mikä on rogue state, ei ole olemassa objektiivisia kriteerejä. Käsite on lähinnä subjektiivinen tapa kuvata niitä valtioita, jotka uhkaavat Yhdysvaltojen maailmanpoliittisia intressejä (Litwak, 2000, 47). Litwak ei pidä demonisoivan diskurssin synnyttämää politiikkaa järkevänä, vaan korostaa Pohjois-Korean sisäisen tilanteen merkitystä ydinaseettomuuden ja konfliktinratkaisun edellytyksenä. Litwakin mukaan Pohjois-Korea ei uskalla uudistaa talouttaan, koska valtiojohto pelkää regiimin jatkuvuutta ja poliittista puhtautta uhkaavia ulkoisia vaikutteita. Avutarpeen, kehittymisen ja ulkoisten vaikutteiden pelon välillä on siis haastava jännite, minkä tulisi näkyä myös konfliktiin liittyvässä diskurssissa. (Litwak, 2000, 226-229)

Tutkielman valmistuessa syksyllä 2018 Pohjois- ja Etelä-Korean presidentit ovat tavanneet ensimmäistä kertaa 11 vuoteen. Myös presidentti Trump on historiallisesti tavannut Kim-Jong Unin, mutta vuoden 1994 Agreed Framework ja sitä seuranneet korkean tason vierailut puolin ja toisin on jäänyt suhteiden historian merkityksellisimmäksi onnistumiseksi (Snyder, 2015, 94-99). Mitä suhteiden tulevaisuudesta voi näillä eväillä sanoa? Lankovin mukaan Yhdysvaltojen olisi hyväksyttävä Pohjois-Korean asema ydinasevaltiona ilman, että sitä sanotaan julkisesti ääneen. Regiimin vallan mureneminen vaikuttaa epätodennäköiseltä, joten Pohjois-Korean kanssa on pyrittävä elämään tekemällä pitkän tähtäimen molempia osapuolia hyödyttävä sopimus, joka estää tilanteen eskaloitumisen ja toisaalta antaa Pohjois-Korealle sen kaipaamaan huomiota ja apua sisäisen kriisin ehkäisemiseen. Kohti rauhaa olisi siis mentävä siten, että toisin kuin tähän asti, ydinaseesta luopuminen ei hallitse neuvotteluita. (Carnegie International Nuclear Policy Conference 2017). Myös Wit (2016, 11-12) korostaa, että Pohjois-Korean valtio on osoittautunut niin kestäväksi, että sen kanssa on opittava elämään. Witin mukaan Irakin ja Libyan

esimerkit osoittavat, että hallituksen kaataminen ei myöskään ole vaihtoehto, jota kannattaisi aktiivisesti ulkopuolelta edistää. Korean sodan virallinen lopettaminen sen sijaan olisi keskeinen alku rauhaprosessille. Myös Cumingsin mukaan ratkaisun avaimet löytyvät historiasta ja Korean sodan painolastin purkamisesta, erityisesti Yhdysvaltojen sotilashallinnon muistamisesta (Canadian dimension 7.2.2018). Hanlon ja Mochizuki (2004) ovat Lankovin tapaan painottaneet ydinasekeskeisyyden unohtamista ja Pohjois-Korealaisen yhteiskunnan kehityksen tukemista aseistariisunnan ensisijaisina keinoina.

Uudenlaisen neuvottelupohjan lisäksi myös laajalle levinneen diskurssin Pohjois-Koreasta epärationaalisenä ja ennalta-arvaamattomana toimijana on väistyttävä. Smithin mukaan vallitsevan lähestymis- ja ajattelutavan on muututtava vallankumouksellisesti, jotta maailmanpoliittisten toimintavaihtoehtojen kenttä voi avautua (Smith, 2000, 616). Han (2009, 115) toteaa, että, Pohjois-Korean ydinaseohjelman tavoitteena ei ole koskaan ollut hyökkäys Yhdysvaltoihin – sen sijaan sen on ollut tarkoitus tasapainottaa asetelmaa ja pakottaa Yhdysvallat normalisoimaan suhteet. Myös Cumings (1999, 122-123) painottaa, että Pohjois-Korea elää yhä sodan mentaliteetissa, jossa ydinasetta voidaan käyttää kaupantekovälineenä suhteiden normalisoimiseksi. Bleiker argumentoi konfliktin interaktiivisen luonteen huomioimisen puolesta, ja painottaa Korean sodan traumojen purkamista ja Etelä-Korean roolia ratkaisun avaimina (Bleiker, 2014, 581-583). Myös Snyderin (2015, 105) mukaan Yhdysvaltojen diplomatian menestymismahdollisuudet ovat parhaat silloin, kun Pohjois- ja Etelä-Korea tulevat toimeen, ja suhteiden viimeaikainen kehitys vaikuttaakin tukevan tätä väitettä. Yhteistyöhalukkuuden osoittaminen puolin ja toisin avaa toimintavaihtoehtoja, joihin kannattaa ehdottomasti tarttua.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielma on pohjimmiltaan onnistunut, sillä siinä onnistuttiin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiin. Obaman julkilausumissaan käyttämä kieli luo diskurssin, jossa Pohjois-Korea ja Yhdysvallat muodostavat kontrastiparin ja dikotomian, ja jossa Pohjois-Korea kategorisoidaan rogue state-valtioksi. Tällaista kielenkäyttöä voidaan pitää Bourdieun tarkoittamana symbolisena väkivaltana, joka saa valtasuhteen näyttämään luonnolliselta. Konfliktin ratkaisuun diskurssi vaikuttaa siten, että suhteiden tila pysyy muuttumattomana: toisin sanoen konflikti ei ratkea, kun neutralisoitunut diskurssi estää uudenlaisten toimintavaihtoehtojen kokeilemisen.

Diskurssianalyysin heikkoutena voidaan kuitenkin pitää sen rajoittuneisuutta. Diskurssianalyysin tulokset eivät ole yleistettävissä, vaan sen löytämä ”totuus” kuvaa vain tutkimuksen kohteena olleita tapauksia. Laajempi analyysi Yhdysvaltojen ja Pohjois-Korean suhteesta edellyttäisikin kenties jonkin muun menetelmän käyttöä. Toisaalta tutkimukselle on hyvät jatkomahdollisuudet myös tällaisenaan. Kattavampi diskurssianalyysi voisi käsitellä laajempia aineistoja: tähänkin tutkimukseen olisi löytynyt runsaasti hyvää aineistoa, jota ei rajauksellisista syistä voinut käsitellä. Yksi mahdollisuus olisi tutkia jatkuvuutta ja eroja Clintonin, Bushin, Obaman ja Trumpin hallitusten Pohjois-Korean politiikassa. Myös median roolia konfliktissa voisi tutkia lisää: tässä työssä median merkitys diskurssin uusintajana jäi lähinnä maininnan tasolle. Tutkielman aiheen rajaaminen oli paikoitellen muutenkin hankalaa, sillä aiheeseen liittyvää materiaalia ja näkökulmia oli paljon. Toisaalta sopivan aineiston löytäminen osoittautui ennakoitua hankalammaksi, joten työn alkuperäisestä ajatuksesta tutkia yhtä tai kahta presidentin puhetta Pohjois-Koreasta jouduttiin poikkeamaan. Aineistoa valikoidessa kävi ilmi, että selkeästi pelkästään Pohjois-Koreaan keskittyneen puheen löytäminen oli mahdotonta. Lyhyempiä presidentin antamia julkilausumia sen sijaan löytyi runsaammin.

Diskurssianalyysiin kuuluu tutkijan aseman tarkastelu reflektiivisesti ja kriittisesti sillä se, mitä tutkija pitää positiivisena ja mitä negatiivisena, vaikuttaa tutkimukseen. Juhila erittelee useita erilaisia tutkijan positioita, joista huomaan itse olevani ”asianajaja”. Asianajajatutkija tarkastelee aineistoa tietyllä tavalla motivoitunein silmin, kritisoi olemassa olevia todellisuuksia, ja pohtii niiden vaihtoehtoisia rakentamistapoja (Juhila, 2016, 418). Tutkimuksen keskeisenä inspiraationa oli huomio, että Pohjois-Korean konfliktia käsitellään mediassa usein yksipuolisesti ja sitä seurannut halu selvittää vallitsevan diskurssin juuria, sen vaikutusta konfliktin

ratkaisuedellytyksiin, sekä pohtia sille vaihtoehtoisia jäsenystapoja. Tutkimuksen motivaatiota voidaan pitää poststrukturalismin hengessä poliittisena, mikä näkyy myös valmiissa työssä.

LÄHTEET

- Amoore, Louise ja De Goede, Marieke. 2014. What counts as violence? Teoksessa *Global Politics, a New Introduction*. Toimittaneet Jenny Edkins ja Maja Zehfuss. 2. painos. Routledge. s. 496-518.
- Arapov, Sherzod. 2015. Symbolic violence in the context of social media diplomacy. Conference paper for the 9th Pan-European Conference on International Relations, Organized by the European International Studies Association (EISA), 23-26 September 2015, Giardini Naxos, Sicily, Italy.
- Bigo, Didier. 2011. Pierre Bourdieu and International Relations: Power of Practices, Practices of Power. *International Political Sociology* 5: 225–258.
- Bimbi, Franca. 2014. Symbolic violence : Reshaping post-patriarchal discourses on gender. Teoksessa *Gendered Perspectives on Conflict and Violence: Part B (Advances in Gender Research, Volume 18B)*. Toimittaneet Marcia Texler Segal ja Vasilikie Demos. Emerald Group Publishing Limited. s. 275 – 301.
- Bleiker, Roland. 2003. A Rogue Is a Rogue Is a Rogue: US Foreign Policy and the Korean Nuclear Crisis. *International Affairs* 79/4: 719-737.
- Bleiker, Roland. 2014. Can we move beyond conflict ? Teoksessa *Global Politics, a New Introduction*. Toimittaneet Jenny Edkins ja Maja Zehfuss. 2. painos. Routledge. s. 564-589.
- Bourdieu, Pierre. 1991. *Language & symbolic power*. (Ce que parler veut dire 1982). Englanniksi kääntäneet Gino Raymond ja Mathew Adamson. Iso-Britannia: Polity press.
- Canadian Dimension 7.2.2018. North Korea is more rational than you think: An interview with Bruce Cumings. There is more to the hermit kingdom than is seen in the media. <https://canadiandimension.com/articles/view/north-korea-is-more-rational-than-you-think-an-interview-with-bruce-cummings> (Viitattu 2.9.2018)
- Carnegie International Nuclear Policy Conference 2017. Concurrent Session III - Running out of (Strategic) Patience: Rethinking U.S. Policy Toward North Korea. 21.3.2017. Panelisteina Joshua Pollack, Andrea Berger, Jina Kim ja Andrei Lankov. <http://carnegieendowment.org/2017/03/21/concurrent-session-iii-running-out-of-strategic-patience-rethinking-u.s.-policy-toward-north-korea-pub-65038>

CNN Politics 6.10.2017. CIA: North Korean leader Kim Jong Un isn't crazy.

<https://edition.cnn.com/2017/10/05/politics/cia-kim-jong-un-intelligence-profile/index.html>

(Viitattu 3.4.2018).

Cumings, Bruce. 1999. Parallax Visions: Making Sense of American–East Asian Relations at the End of the Century. Durham, NC: Duke university press.

Deutsche Welle 24.8.2017. Why Donald Trump was right about Barack Obama's North Korea policy. <http://www.dw.com/en/why-donald-trump-was-right-about-barack-obamas-north-korea-policy/a-40230149> (Viitattu 22.3.2018)

Devetak, Richard. 2013. Poststructuralism. Teoksessa Theories of International Relations. Toimittaneet Scott Burchill ja Andrew Linklater. 5. painos. Palgrave Macmillan. s. 187-216.

The Diplomat 21.11.2013. 'Strategic Patience' with North Korea – the U.S. needs to rethink its current position on reopening negotiations with Pyongyang.

<https://thediplomat.com/2013/11/strategic-patience-with-north-korea/> (Viitattu 3.4.2018).

Edkins, Jenny. 2014. Why do we obey? Teoksessa Global Politics, A New Introduction.

Toimittaneet Jenny Edkins ja Maja Zehfuss. 2. painos. Routledge. s. 132-153.

Fairclough, Norman. 1989. Language and power. Longman.

Fair Observer 2.7.2014. Strategic Patience Policy: North Korea's Zero-Sum Game.

https://www.fairobserver.com/region/north_america/strategic-patience-policy-north-koreas-zero-sum-game-44171/ (Viitattu 22.3.2018)

Foucault, Michel. 2005a. Tarkkailla ja rangaista. (Surveiller et Punir 1975). Suomentanut Eevi Nivanka. Helsinki: Otava.

Foucault, Michel. 2005. Tiedon arkeologia. (L'archéologie du savoir 1969). Suomentanut Tapani Kilpeläinen. Tampere: Vastapaino.

The Guardian 13.4.2009. UN security council condemns North Korean rocket launch.

<https://www.theguardian.com/world/2009/apr/13/un-north-korea-rocket-launch> (Viitattu 31.8.2018)

The Guardian 13.4.2017. Let's stop calling North Korea 'crazy' and understand their motives.

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/apr/13/stop-calling-north-korea-crazy-understand-motives> (Viitattu 3.4.2017)

- Han, Jongwoo. 2009. North Korea's diplomacy to engage the United States. *Australian Journal of International Affairs* 63/1: 105-120.
- Hansen, Lene. 2017. Poststructuralism. Teoksessa *The Globalization of world politics: an introduction to International Relations*. Toimittaneet Baylis John, Owens Patricia ja Smith Steve. 7. painos. Oxford: Oxford University Press. s. 159-173
- Helgesen, Geir; Thelle, Hatla. 2013. *Dialogue with North Korea? Preconditions for Talking Human Rights with a Hermit Kingdom*. NIAS Press Copenhagen.
- Helsingin Sanomat 28.9.2017. Kim Jong-Un teloittaa ilmatorjuntatykillä ja räjäyttää ydinpommeja, mutta onko hän tekojensa kaltainen sekopää vai johdonmukainen johtaja? Tämä diktaattorista tiedetään – monet asiantuntijat uskovat, että sekopäinen uho on Pohjois-Korean valittu strategia. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005385611.html> (Viitattu 3.4.2018)
- Homolar, Alexandra. 2010. Rebels without a conscience: The evolution of the rogue states narrative in US security policy. *European Journal of International Relations* 17/4: 705–727.
- Howard, Peter. 2004. Why Not Invade North Korea? Threats, Language Games, and U.S. Foreign Policy. *International Studies Quarterly* 48/4: 805-828.
- The Huffington Post. Three Presidents Facing North Korea - A Review of U.S. Foreign Policy. https://www.huffingtonpost.com/young-professionals-in-foreign-policy/three-presidents-facing-n_b_9335546.html (Viitattu 3.4.2018).
- Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi; Suoninen, Eero. 2016. *Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Kellner, Douglas. 2007. Bushspeak and the Politics of Lying: Presidential Rhetoric in the “War on Terror”. *Presidential Studies Quarterly* 37/4: 622-645.
- Kim, Dongsoo. 2016. The Obama administration's policy toward North Korea: the causes and consequences of strategic patience. *Journal of Asian Public Policy* 9/1: 32-44.
- Kim, Kyung Hye. 2014. Examining US news media discourses about North Korea: a corpus-based critical discourse analysis. *Discourse & Society* 25/2: 221-244.
- Kim, Yongho. 2011. *North Korean foreign policy: security dilemma and succession*. Lexington Books.

Knauff, Bruce M. 2018. On the Political Genealogy of Trump after Foucault.

Genealogy 2/4: www.doi:10.3390/genealogy2010004

Korea News Service 14.4.2009. DPRK Foreign Ministry Vehemently Refutes UNSC's "Presidential Statement".

<https://web.archive.org/web/20120910123631/http://www.kcna.co.jp/item/2009/200904/news14/20090414-23ee.html> (Viitattu 2.9.2018)

Litwak, Robert S. 2000. Rogue States and U.S. Foreign Policy: Containment After the Cold War. Woodrow Wilson Center Press.

Mohammadi, Mohammad ja Javadi, Javad. 2017. A Critical Discourse Analysis of Donald Trump's Language Use in US Presidential Campaign 2016. International Journal of Applied Linguistics and English Literature 6/5: 1-10.

National Security Strategy 2015. President of the United States, Barack Obama.

https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy.pdf

Nightingale Andrea J.; Ohja, Hemant R. 2013. Rethinking Power and Authority: Symbolic Violence and Subjectivity in Nepal's Terai Forests. Development and Change 44/1: 29-51

38 North 5.10.2016. Potboiler Press: British Media and North Korea.

<https://www.38north.org/2016/10/jhoare100516/> (Viitattu 23.3.2018)

The New York Times 4.4.2009. North Koreans launch rocket over the Pacific.

<https://www.nytimes.com/2009/04/05/world/asia/05korea.html> (Viitattu 4.9.2018)

O'Hanlon Mike; Mochizuki, Michael. 2004. Toward a grand bargain with North Korea.

Teoksessa Reshaping Rogue States: Preemption, Regime Change, and US Policy toward Iran, Iraq, and North Korea. Toimittaneet Alexander T.J. Lennon ja Camille Eiss. The MIT press. s. 157-169.

Politico 8.8.2017. Trump's North Korea strategy: A lot like Obama's - Despite warning that U.S. patience with Kim Jong Un 'is over,' the president is so far relying on sanctions and diplomatic pressure to try to curb North Korea's nuclear ambitions.

<https://www.politico.com/story/2017/08/08/trump-obama-north-korea-241389> (Viitattu 22.3.2018)

The San Diego Union Tribune 10.8.2017. North Korea: How Obama, Bush, Clinton dealt with the rogue nation. <http://www.sandiegouniontribune.com/opinion/the-conversation/sd-north-korea-obama-past-presidents-20170810-htmlstory.html> (Viitattu 3.4.2018)

Smith, Hazel. 2000. Bad, mad, sad or rational actor? Why the securitization paradigm makes for poor policy analysis of North Korea. *International Affairs* 76/3: 593-617.

Smith, Hazel. 2007. *Reconstituting Korean security: a policy primer*. United Nations University Press.

Snyder, Scott. 2015. *North-Korea: engaging a hermit adversarial state*. Teoksessa *Isolate or Engage: Adversarial States, US Foreign Policy, and Public Diplomacy*. Toimittanut Geoffrey Wiseman. Stanford University Press. s. 85-109.

Thapar-Björkert, Suruchi; Samelius, Lotta; Sanghera Gurchathen S. 2016. Exploring symbolic violence in the everyday: misrecognition, condescension, consent and complicity. *Feminist Review* 112/1: 144-162.

Time 27.10.2017. President Trump Blames Obama for North Korea, But He's Following Obama's Strategy. <http://time.com/5000762/north-korea-donald-trump-nuclear-strategy/> (Viitattu 22.3.2018)

Wang, Jungling. 2010. A Critical Discourse Analysis of Barack Obama's Speeches. *Journal of Language Teaching and Research* 1/3: 254-261.

The Washington Post 29.4.2017. Trump's North Korea policy sounds a lot like Obama's 'strategic patience'. https://www.washingtonpost.com/opinions/global-opinions/trumps-north-korea-policy-sounds-a-lot-like-obamas-strategic-patience/2017/04/29/8b657eb0-2c34-11e7-a616-d7c8a68c1a66_story.html?utm_term=.1d1634514fd2 (Viitattu 22.3.2018)

The Washington Post 9.8.2017. Obama warned Trump on North Korea. But Trump's 'fire and fury' strategy wasn't what Obama aides expected. https://www.washingtonpost.com/politics/obama-warned-trump-on-north-korea-but-trumps-fire-and-fury-strategy-wasnt-what-obama-aides-expected/2017/08/09/f3f02e0e-7d19-11e7-9d08-b79f191668ed_story.html?utm_term=.bd2e6e25e3fd (Viitattu 22.3.2018)

The White House, Office of the Press Secretary. 5.4.2009. Statement by the President: North Korea launch. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/statement-president-north-korea-launch> (Viitattu 14.8.2018)

The White House, Office of the Press Secretary. 9.9.2016. Statement by the President on North Korea's Nuclear Test. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/09/09/statement-president-north-koreas-nuclear-test> (Viitattu 14.8.2018)

Wiseman, Geoffrey. 2015. Introduction. Teoksessa Isolate or Engage: Adversarial States, US Foreign Policy, and Public Diplomacy. Toimittanut Geoffrey Wiseman. Stanford University Press. s. 1-23.

Wit, Joel S. 2016. Trapped in No-Man's-Land: The Future of US Policy Toward North Korea. US-Korea institute at the Johns Hopkins School of Advanced International Studies.

Statement by the President: North Korea launch

THE WHITE HOUSE

Office of the Press Secretary

For immediate release

April 5, 2009

Statement by the President from Prague, Czech Republic

North Korea's development and proliferation of ballistic missile technology pose a threat to the northeast Asian region and to international peace and security. The launch today of a Taepo-dong 2 missile was a clear violation of United Nations Security Council Resolution 1718, which expressly prohibits North Korea from conducting ballistic missile-related activities of any kind. With this provocative act, North Korea has ignored its international obligations, rejected unequivocal calls for restraint, and further isolated itself from the community of nations.

We will immediately consult with our allies in the region, including Japan and the Republic of Korea, and members of the U.N. Security Council to bring this matter before the Council. I urge North Korea to abide fully by the resolutions of the U.N. Security Council and to refrain from further provocative actions.

Preventing the proliferation of weapons of mass destruction and their means of delivery is a high priority for my administration. The United States is fully committed to maintaining security and stability in northeast Asia and we will continue working for the verifiable denuclearization of the Korean Peninsula through the Six-Party Talks. The Six-Party Talks provide the forum for achieving denuclearization, reducing tensions, and for resolving other issues of concern between North Korea, its four neighbors, and the United States. North Korea has a pathway to acceptance in the international community, but it will not find that acceptance unless it abandons its pursuit of weapons of mass destruction and abides by its international obligations and commitments. ###

The White House

Office of the Press Secretary

For Immediate Release

September 09, 2016

Statement by the President on North Korea's Nuclear Test

The United States condemns North Korea's September 9 nuclear test in the strongest possible terms as a grave threat to regional security and to international peace and stability. North Korea stands out as the only country to have tested nuclear weapons this century. Today's test, North Korea's second this year, follows an unprecedented campaign of ballistic missile launches, which North Korea claims are intended to serve as delivery vehicles for nuclear weapons targeting the United States and our allies, the Republic of Korea and Japan. As Commander in Chief, I have a responsibility to safeguard the American people and ensure that the United States is leading the international community in responding to this threat and North Korea's other provocations with commensurate resolve and condemnation.

To be clear, the United States does not, and never will, accept North Korea as a nuclear state. Far from achieving its stated national security and economic development goals, North Korea's provocative and destabilizing actions have instead served to isolate and impoverish its people through its relentless pursuit of nuclear weapons and ballistic missile capabilities. Today's nuclear test, a flagrant violation of multiple UN Security Council Resolutions, makes clear North Korea's disregard for international norms and standards for behavior and demonstrates it has no interest in being a responsible member of the international community.

Last night I returned from the G-20 and East Asia Summit meetings in Asia, where my counterparts and I were united in our call for North Korea to return to the path of denuclearization. Upon hearing the news of the test, I had the opportunity to consult separately via phone with Republic of Korea (ROK)

President Park Geun-Hye and Japanese Prime Minister Shinzo Abe. We agreed to work with the UN Security Council, our other Six-Party partners, and the international community to vigorously implement existing measures imposed in previous resolutions, and to take additional significant steps, including new sanctions, to demonstrate to North Korea that there are consequences to its unlawful and dangerous actions. I restated to President Park and Prime Minister Abe the unshakable U.S. commitment to take necessary steps to defend our allies in the region, including through our deployment of a Terminal High Altitude Area Defense (THAAD) battery to the ROK, and the commitment to provide extended deterrence, guaranteed by the full spectrum of U.S. defense capabilities. ###